# ELEANOR SHARPSTON
# FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2006. június 7. [1]

1. A kérdést előterjesztő bíróság a tejtermékeknek a Közösség területén kívüli exportjának támogatását célzó visszatérítések [2] visszafizetését szabályozó rendelkezések értelmezését kérte a Bíróságtól arra az esetre nézve, amikor ezeket a termékeket utólag újraexportálták egy másik célországba. A kérdés azért merül fel, mert az Egyesült Államokba exportált termékeket a későbbiekben Kanadába újraexportálták. A Közösségből közvetlenül Kanadába történő export esetén alkalmazandó visszatérítési ráta alacsonyabb volt, mint az Egyesült Államokba irányuló kivitel esetén.

## Az alkalmazandó közösségi jog

*A tej és tejtermékek export-visszatérítésének kerete*

2. A College van Beroep voor het bedrijfsleven (Hollandia) (kereskedelmi és ipari közigazgatási bíróság) arra vár választ a Bíróságtól, hogy amennyiben e visszatérítés véglegessé vált, vajon csak abban az esetben tekinthető-e „jogalap nélkül kifizetettnek", ha az exportáló visszaélésszerű magatartása megállapítható, illetőleg ellenkező esetben mely körülmények fennállása esetén tekinthető annak. A kérdést előterjesztő bíróság azon kritériumok kifejtését is kéri a Bíróságtól, melyek alapján valamely „szabálytalanság" az alkalmazandó szabályok értelmében folyamatosnak vagy ismételtnek értékelhető.

3. A vitás ügyletek idején a 804/68/EK rendelet [3] 17. cikke szabályozta a tej és tejtermékek piacát, mely ezen termékek exportjára

1 – Eredeti nyelv: angol.

2 – Az export-visszatérítéseknek két formája létezik: változó (vagy „differenciált"), illetőleg fix (vagy „nem differenciált"). Ez az ügy a differenciált visszatérítésekre vonatkozik. A különbséget a 35. pontban mutatjuk be.

3 – A tej és tejtermékek piacának közös szervezéséről szóló 1968. június 27-i tanácsi rendelet (HL L 148., 13.o.). Ezt a rendeletet az 1999. május 17-i 1255/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 160., 48. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 25. kötet, 366. o.) 2000. január 1-jével hatályon kívül helyezte.

differenciált visszatérítés juttatását célzó általános szabályokat tartalmazott.

4. A 876/68/EGK rendelet [4] felsorolta a tej és tejtermékek export-visszatérítésének végrehajtása során alkalmazandó szabályokat.

5. A 876/68 rendelet 4. cikke rendelkezett arról, hogy ha a piaci feltételek megkívánják, a visszatérítések a rendeltetési hely alapján differenciálhatók.

6. A 6. cikk az alábbiak szerint rendelkezett:

„(1) A visszatérítés kifizetésére annak igazolását követően kerülhet sor, hogy:

– a termékek kivitele a Közösségből megtörtént és

– a termékek közösségi eredetűek [...].

(2) A 4. cikk rendelkezéseinek alkalmazása esetén, a visszatérítést az (1) bekezdésben említett feltételek szerint kell kifizetni, feltéve, hogy benyújtották az arra vonatkozó igazolást, hogy a termék a visszatérítés kapcsán meghatározott rendeltetési helyét elérte. [...]"

*A pecorino sajtra vonatkozó export-visszatérítése*

7. A tényállás időpontjában a pecorino sajtra vonatkozó visszatérítési ráta az Egyesült Államokba történő export esetén rendszeresen magasabb volt, mint a Kanadába történő export esetén.

4 – A tej és tejtermékek ágazatában az export-visszatérítések nyújtására és ezek összegének meghatározási kritériumaira vonatkozó általános szabályok megállapításáról szóló 1968. június 28-i tanácsi rendelet (HL L 155., 1. o.). Ezt a rendeletet 1995. január 1-jei hatállyal a többoldalú kereskedelmi tárgyalások uruguayi fordulója során megkötött megállapodások végrehajtásához a mezőgazdasági ágazatban szükséges kiigazításokról és átmeneti intézkedésekről szóló, 1994. december 22-i 3290/94/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezte (HL L 349., 105. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 432. o.).

*Az export-visszatérítések részletes szabályai*

A tényállás idején alkalmazandó szabályok

8. A tényállás időpontjában a 3665/87/EGK rendelet [5] állapította meg általánosan az export-visszatérítési rendszer részletes végrehajtási szabályait, beleértve a tej és tejtermékekre vonatkozó visszatérítéseket. Indokolásában néhány preambulumbekezdés hangsúlyozta, mennyire fontos, hogy azok a termékek, melyek exportját ilyen visszatérítés támogatja, ténylegesen eljussanak a kedvezményezett által bejelentett, Közösségen kívüli rendeltetési ország piacára. [6]

9. A 4. cikk (1) bekezdése az alábbiakat mondta ki:

„Az 5. és a 16. cikk sérelme nélkül, a visszatérítés kifizetése annak igazolásától függ, hogy az elfogadott kiviteli nyilatkozatok hatálya alá tartozó termékek változatlan állapotban, az elfogadástól számított 60 napon belül elhagyták-e a Közösség vámterületét."

10. Az 5. cikk az alábbiakat mondta ki:

„(1) A differenciált vagy nem differenciált visszatérítés kifizetésének feltétele azon felül, hogy a termék ténylegesen elhagyta a Közösség vámterületét, az is, hogy – kivéve azt az esetet, ha az a tranziteljárás során *vis maior* következtében megsemmisült – egy harmadik országba, vagy adott esetben meghatározott harmadik országba importálták a kiviteli nyilatkozat elfogadását követő 12 hónapon belül:

a) amennyiben komoly kétség merül fel a termék tényleges rendeltetési helyét illetően;

[...]

Mindazonáltal további határidők engedélyezhetők [...].

Az első albekezdésben említett esetekben a 17. cikk (3) bekezdésének, illetve a 18. cikk rendelkezései irányadóak.

5 – A mezőgazdasági termékek után járó export-visszatérítési rendszer alkalmazása közös részletes szabályainak megállapításáról szóló 1987. november 27-i bizottsági rendelet (HL L 351., 1. o.). Ezt a rendeletet váltotta fel az 1999. április 15-i 800/1999/EK bizottsági rendelet (HL L 102., 11. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 25. kötet, 129.o.), amely 1999. július 1-jén lépett hatályba.

6 – Lásd különösen a negyedik, tizenharmadik és huszonnegyedik preambulumbekezdést.

Ezen túlmenően, a tagállamok illetékes hatóságai további igazolást igényelhetnek minden visszatérítés tekintetében, amellyel számukra kielégítő módon igazolható, hogy a termék ténylegesen, változatlan állapotban piacra került az importáló harmadik országban.

(2) [...]

Amennyiben komoly kételyek merülnek fel a termékek tényleges rendeltetési helyére vonatkozóan, a Bizottság felhívhatja a tagállamokat az (1) bekezdésben foglalt rendelkezések alkalmazására.

[...]"

11. A 3665/87 rendelet 16–21. cikke megfogalmazta a differenciált export-visszatérítésre alkalmazandó részletes egyedi szabályokat.

12. A 16. cikk ezen visszatérítések kifizetését a 17. és 18. cikkben megfogalmazott kiegészítő feltételektől tette függővé.

13. 17. cikk (1) bekezdése kimondta:

„A termékeket a kiviteli nyilatkozat elfogadásának napjától számított 12 hónapon belül, változatlan állapotban importálni kell abba a harmadik országba vagy azon harmadik országok valamelyikébe, amelyre a visszatérítés vonatkozik; [...]"

14. A 17. cikk (3) bekezdése előírta:

„Egy termék akkor tekinthető importáltnak, ha a szabad forgalomba bocsátás vámalakiságait elvégezték."

15. A 18. cikk tartalmazta valamennyi olyan igazoló okmány felsorolását, amelyet az exportőröknek be kell nyújtaniuk annak bizonyítására, hogy a termék a forgalomba bocsátáshoz megfelel valamennyi vámalakiságnak.[7] Az e rendelkezésben előírt igazolások között szerepel a szállítólevél másolata is.

7 – A 18. cikket az adott időszakban több alkalommal módosították, de ezek a jelen eljárás szempontjából nem bírnak jelentőséggel.

16. A 19. cikk lehetővé tette a tagállamok számára, hogy az exportőrt mentesítsék a 18. cikkben előírt szállítólevélen kívüli igazolások benyújtása alól a visszatérítés összegének felső határain belül, „olyan ügylet esetén, mely során megfelelő biztosítékot nyújtanak arra vonatkozóan, hogy a termék a rendeltetési helyére megérkezik”. [8]

17. A 22. és 23. cikk vonatkozó rendelkezései a következők:

„*22. cikk*

(1) Az exportőr kérelmére a tagállamoknak előlegként egy összegben vagy részletekben ki kell fizetniük a visszatérítés összegét az exportnyilatkozat elfogadását követően, abban az esetben, ha olyan biztosítékot képez, melynek összege megegyezik az előleg 15%-kal növelt összegével.

A tagállamok meghatározhatnak olyan feltételeket, melyek alapján lehetséges a visszatérítés egy része előlegként való kifizetésének kérelmezése.

(2) Az előleg összegét a bejelentett rendeltetési helyre alkalmazandó visszatérítési rátát figyelembe véve kell kiszámítani [...]. [9]

*23. cikk*

(1) Ha az előlegként kifizetett összeg nagyobb, mint a kivitel, vagy az egyenértékű kivitel esetén ténylegesen fizethető összeg, az exportőrnek vissza kell fizetnie a két összeg közötti különbség 15%-kal növelt összegét.

[...]”

Utólagos módosítás

18. Kevéssel ezen előzetes döntéshozatali kérelem alapját képező utolsó exportügyleteket követően, a 2945/94/EK rendelet [10] módosította a 3665/87 rendelet 11. cikkét [11]A

8 – A 19. cikket 1993 közepén módosították, de a jelen eljárás szempontjából ezek a módosítások sem bírnak jelentőséggel.

9 – A 22. cikket 1993 közepén szintén módosították; e módosítások a jelen ügyre nincsenek hatással.

10 – A mezőgazdasági termékek után járó export-visszatérítési rendszer alkalmazása közös részletes szabályainak megállapításáról szóló 3665/87/EGK rendeletnek a jogalap nélkül kifizetett összegek visszafizetése és a szankciók tekintetében történő módosításáról szóló 1994. december 2-i bizottsági rendelet (HL L 310, 57. o.).

11 – A 11. cikk eredeti szövege csak a következőket írja elő: „A visszatérítés nem adható meg abban az esetben, ha annak összege kérelmenként, amely egy vagy több exportnyilatkozatra vonatkozhat, nem haladja meg a 25 ECU-t”.

A 2945/94 rendelet indokolásának első preambulumbekezdésében a jogalkotó kimondta, hogy a tapasztalatok alapján a szabálytalanságok, és különösen a közösségi költségvetés kárára elkövetett csalás elleni küzdelmet fokozni kell, és e célból szükséges a jogalap nélkül kifizetett összegek visszafizetése. Az ötödik preambulumbekezdésben hozzátette, hogy a tapasztalatok, valamint a szabálytalanságok, és különösen az ebben az összefüggésben megállapított csalások jelezték, hogy ezen intézkedés szükséges, arányos és megfelelőképpen visszatartó erejű volt. Ezért a 3665/87 rendelet 11. cikkének helyébe a 2945/94 rendelettel a következő szöveg lép:

„(1) Amennyiben megállapításra kerül, hogy az exportőr az export-visszatérítés igénylése során az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést kért, a szóban forgó kivitel után járó visszatérítés a ténylegesen exportált termékek után járó összeg lesz, amelyet az alábbi összegekkel kell csökkenteni:

a) az igényelt visszatérítés és a ténylegesen megvalósult export után járó visszatérítés különbségének a fele;

b) az igényelt visszatérítés és az exportőrt megillető visszatérítés különbségének kétszerese, ha az exportőr szándékosan szolgáltatott hamis adatokat. [...]

[...]

(3) [...] visszatérítés jogosulatlan kifizetése esetén, a kedvezményezett köteles visszafizetni a jogosulatlanul kapott visszatérítésnek a kifizetés és a visszafizetés között eltelt időszakra számított kamatokkal növelt összegét, ideértve az (1) bekezdés első albekezdése szerint alkalmazandó szankciót is. Mindazonáltal:

– ha a visszafizetést egy még fel nem szabadított garancia biztosítja, a 23. cikk (1) bekezdésének, vagy a 33. cikk (1) bekezdésének megfelelően a garancia lefoglalása a fizetendő összegek visszatérítésére szolgálhat;

– ha a garanciát felszabadították, a kedvezményezett a garanciának a felszabadítás napjától a kifizetést megelőző napig számított kamattal növelt azon összegét fizeti, amely megszerezhető lett volna.

[...]"

19. Ez a módosítás 1995. április 1-jén lépett hatályba.

*Pénzügyi szabálytalanságok*

20. A 729/70/EK rendelet [12] általános értelemben tárgyalta a közös agrárpolitika finanszírozását. Az 1. cikk (2) bekezdése szerint az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap (EMOGA) finanszírozza az export-visszatérítéseket.

21. A 729/70 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése az EMOGA által finanszírozott műveletek megvalósulásának és végrehajtásuk szabályszerűségének biztosítása érdekében, a szabálytalanságok megelőzése és kezelése, valamint a szabálytalanságok vagy gondatlanság miatt elveszett összegek visszafizetése céljából különleges kötelezettségeket írt elő a tagállamok számára.

22. Ezt követően a 2988/95/EK, Euratom rendelet [13] a „szabálytalanságok" közösségi szintű kezelését lehetővé tévő különleges eljárási mechanizmust hozott létre.

23. Az 1. cikk szerint:

„(1) Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelme céljából a közösségi joggal kapcsolatos szabálytalanságok esetére egy keretszabályozás kialakítására kerül sor az egységes ellenőrzések, a közigazgatási intézkedések, továbbá szankciók tekintetében.

(2) Szabálytalanság a közösségi jog valamely rendelkezésének egy gazdasági szereplő általi, annak cselekménye vagy mulasztása útján történő megsértése, amelynek eredményeként a Közösségek általános költségvetése vagy a Közösségek által kezelt költségvetések kárt szenvednek vagy szenvednének, akár közvetlenül a Közösségek nevében beszedett saját forrásokból származó bevétel csökkenése vagy kiesése révén, akár indokolatlan kiadási tételek miatt."

24. A 3. cikk értelmében:

„(1) Az eljárás elévülési ideje az 1. cikk (1) bekezdésében említett szabálytalanság elkövetését követő négy év. Mindazonáltal az ágazati szabályok ennél rövidebb, de legalább három éves időszakot is előírhatnak.

12 – A közös agrárpolitika finanszírozásáról szóló 1970. április 21-i tanácsi rendelet (HL L 94., 13. o.). E rendeletet az azonos című, 1999. május 17-i 1258/1999/EK tanácsi rendelet 2000. január 1-jével hatályon kívül helyezte.

13 – A Tanács 1995. december 18-i 2988/95/EK, Euratom rendelete az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről (HL L 312., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 1. kötet, 340. o.).

Folyamatos vagy ismételt szabálytalanságok esetében az elévülési idő azon a napon kezdődik, amikor a szabálytalanság megszűnt. Többéves programok esetében az elévülési idő minden esetben addig tart, amíg a program véglegesen le nem zárult.

A hatáskörrel rendelkező hatóságnak a szabálytalansággal kapcsolatos bármely vizsgálata vagy eljárása, amelyről az érintett személyt tájékoztatták, megszakítja az elévülést. A megszakadást kiváltó cselekményt követően az elévülés újrakezdődik.

Az elévülés mindazonáltal legkésőbb az elévülési idő kétszeresének megfelelő időszak utolsó napján bekövetkezik, ha a hatáskörrel rendelkező hatóság ezalatt nem szabott ki szankciót [...].

[...]

(3) A tagállamok fenntartják maguknak a lehetőséget, hogy az (1), [...] bekezdésben előírtnál hosszabb időszakot alkalmazzanak."

25. A 4. cikk kimondja:

„(1) Főszabályként minden szabálytalanság a jogtalanul megszerzett előny elvonását vonja maga után:

– [...] jogtalanul kapott összegek utáni [...] visszafizetési kötelezettség formájában,

[...]

(2) Az (1) bekezdésben említett intézkedések alkalmazása a megszerzett előny, valamint – megfelelő rendelkezés esetében – az átalány alapján meghatározható kamat elvonására korlátozódik.

(3) Azok a cselekmények, amelyekről megállapítható, hogy céljuk az adott ügyben alkalmazandó közösségi jog célkitűzéseivel ellentétes előnyszerzés azáltal, hogy mesterséges módon teremtik meg az előny megszerzéséhez szükséges feltételeket, az előny [...] elvonását eredményezik.

(4) Az e cikkben előírt intézkedések nem minősülnek szankciónak."

**Tények és a nemzeti eljárás**

26. A Vonk Dairy Products (a továbbiakban: Vonk) hollandiai székhelyű társaság. 1988 és 1994 között évente mintegy 300 szállítmány pecorino sajtot exportált az Egyesült Államokba.

27. Az Algemene Inspectiendienst (a holland mezőgazdasági, természetvédelmi és halászati minisztérium alá tartozó általános felügyeleti hatóság, a továbbiakban: AID) vizsgálta a Vonk tevékenységét. Megállapította, hogy 1988 és 1994 között a Vonk által az Egyesült Államokba exportált 75 szállítmány [14] sajtot utólag újraexportálták Kanadába.

28. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat tartalmazza az AID által 1997. március 5-én a minisztériumnak küldött jegyzőkönyv kivonatait. Ebben többek között az alábbiak olvashatók:

„Az AID kérelmére a New York-i US Customs (egyesült államokbeli vámhatóság) vizsgálatot folytatott New Jersey-ben a Vonk olasz sajtjának egyik vásárlójánál, az Orlando Food Corporationnél [...]. Az US Customs vizsgálata nyomán a roermondi (Hollandia) Officier van Justitie (ügyész) 1996. július 5-én nyomozást indított [...] a Vonk jogi személy ellen [...].

[...]

A vizsgálatból kitűnik, hogy az 1988-tól 1994-ig tartó időszakban a Vonk [...] 75 konténer olasz sajtot exportált az Egyesült Államokba az Orlando Food Corporationnek, amely sajtot azután Kanadában lévő vevőkhöz továbbította, főképp a National Cheese & Food Company részére Ontarióba [...]. Ez a 75 konténer mintegy 1,47 millió kilogramm sajtot tett ki. A Vonk [...] erre a mennyiségre, melynek rendeltetési helye az Egyesült Államok volt, 8,1 millió NLG (mintegy 3 675 000 euró) összegű export-visszatérítést kért és kapott.

A vizsgálatból kitűnik, hogy az előbb említett sajtexporttal kapcsolatban a Vonk és a National Cheese & Food Company levelezésben állt egymással.

A vizsgálatból hasonlóképpen kitűnik, hogy a Vonk szerepe [...] nem korlátozódott az olasz sajt Egyesült Államokba történő

14 – Amikor az előzetes döntéshozatalra utaló határozat általánosan a 75 szállítmányról beszél, mint arról a mennyiségről, melyet 1988 és 1994 között újraexportáltak, egy adott pillanatban (5. o.) megemlíti, hogy az amerikai vámhatóság vizsgálata felfedezte, hogy mintegy 70 szállítmányt exportáltak újra ebben a periódusban.

exportjára, hanem tudomása volt a Kanadába történő továbbításról, és részt vett az olasz sajt Kanadában történő eladásában is."

29. A Vonk helyiségeit 1997 júliusában átvizsgálták.

30. 1997 szeptemberében a Productschap Zuivel (tejterméktanács, a továbbiakban: Productschap) értesítette a Vonkot arról, hogy megkapta az AID jegyzőkönyvét, melyből egy másolatot mellékelt.

31. A bírósági vizsgálat alapján az AID 2000 augusztusában egy (második) jegyzőkönyvet készített, megállapítva, hogy a sajtszállítmányokat az Egyesült Államokban szabadon forgalomba hozták, és hogy az importvámokat megfizették az amerikai hatóságok részére, azonban a szállítmányokat röviddel az import után – az esetek többségében néhány napon belül, más esetben néhány héten belül – újraexportálták Kanadába. [15]

32. 2001 áprilisában a Produitschap visszavonta a Vonknak engedélyezett visszatérítéseket, és követelte az Egyesült Államokra és a Kanadára alkalmazandó visszatérítések közötti különbség (nevezetesen mintegy 2,4 millió NLG, azaz valamivel kevesebb mint 1,1 millió euró) 15%-kal növelt összegét. A Produitschap így összesen 2 795 841 NLG-t (azaz mintegy 1,3 millió eurót) követelt a Vonktól ezen ügyletekre tekintettel.

33. A Vonk 2001 májusában vitatta ezt a döntést. Egy 2002. január 24-ét követően kelt határozattal a Produitschap a Vonk panaszát alaptalannak nyilvánította.

34. A Vonk fellebbezést nyújtott be a College van Beroep voor het bedrijfslevenhez, mely az EK 234. cikke alapján a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„1) A 3665/87/EGK rendelet 16–18. cikkét a tényállás megvalósulásának idején hatályos változatában akként kell-e értelmezni, hogy amennyiben a differenciált visszatérítések véglegesen kifizetésre kerültek az importra vonatkozó dokumentumok elfogadását követően, az áru későbbiekben megállapított újraexportálása kizárólag az exportőr visszaélésszerű magatartása esetén teszi jogalap nélkülivé a visszatérítések kifizetését?

15 – A Vonk a sajt újraexportálása esetén kezdetben valóban vámvisszatérítéseket kért és kapott, de e gyakorlattal 1989. január 1-je után felhagyott.

2) Amennyiben az első kérdésre nemleges választ kell adni, melyek azok a szempontok, amelyek alapján meghatározható, hogy az áru újraexportálása milyen körülmények között teszi jogalap nélkülivé a véglegesen kifizetett differenciált visszatérítéseket?

3) Mely szempontok alapján értékelhető, hogy valamely szabálytalanság folyamatos vagy ismételt-e a 2988/95/EK, Euratom rendelet 3. cikke (1) bekezdésének második albekezdése értelmében? A College pontosabban azt szeretné megtudni, vajon a szabálytalanság folyamatosnak vagy ismételtnek tekintendő-e, amennyiben egy meghatározott időszak [folyamán végrehajtott] ügyletek összességének csupán viszonylag kis részét érinti, és az ügyletek, amelyek tekintetében a szabálytalanságot megállapították, mindig más szállítmányra vonatkoznak?"

## Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

*Előzetes észrevételek*

35. Gazdasági értelemben fontos különbségek vannak a differenciált és a nem differenciált visszatérítések között. Hatékony ellenőrzés hiányában, ha a szállítás és az ügylet egyéb költségei elég alacsonyak, és ha két különböző, Közösségen kívüli állam esetében az alkalmazandó differenciált visszatérítési ráta közötti különbség elég nagy, a gazdasági szereplő nyereségre tehet szert, ha úgy nyilatkozik, hogy az árukat A országba (amelyre magas differenciált visszatérítési ráta alkalmazandó) exportálja, ezt a rendeltetési helyére exportálja, és azután újraexportálja B országba (mely esetében alacsonyabb differenciált visszatérítési ráta alkalmazandó). A [gazdasági] szereplő így az áru eladásával rendes kereskedelmi hasznához képest többlethaszonra tesz szert. Viszont a Közösség többet fizet a termék B országban történő eladásának támogatására, mint amilyen összeget a közösségi jogalkotó szükségesnek ítélt, mely a B ország esetén alkalmazandó (alacsonyabb) visszatérítési rátában jelenik meg. Nem differenciált visszatérítés esetén a közösségi export-visszatérítési rendszer nem jár ezzel egyenértékű olyan gazdasági előnnyel, amely a gazdasági szereplőt annak megkerülésére (valójában annak megsértése) ösztönözné.

36. A Bíróság ítélkezési gyakorlata tükrözi ezt a gazdasági realitást. Amint azt az Eichsfelder Schlachtbetrieb ügyben [16] a Bíróság kimondta: „A differenciált export-visszatérítések rendszerének célja az, hogy az érintett harmadik országok piacaihoz hozzáférést biztosítson a közösségi export számára; a visszatérítés differenciálása mögött az a szándék áll, hogy figyelembe lehessen venni valamennyi olyan importpiac jellegzetességeit, ahol a Közösség valamilyen szerepet

16 – A C-515/03. sz. ügyben 2005. július 21-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-7355. o.).

kíván játszani" [17]. Ezen az alapon a Bíróság azt is kimondta, hogy „[a]mennyiben a magasabb összegű visszatérítés fizetéséhez elegendő lenne az, hogy a kérdéses terméket egyszerűen kirakodják, de a termék ténylegesen nem éri el a rendeltetési területet, figyelmen kívül hagynák a differenciálási rendszer létjogosultságát" [18].

37. A 3665/87 rendelet indokolása és rendelkező része egyaránt tanúsítja, hogy a közösségi jogalkotó tökéletesen tudatában volt az export-visszatérítési rendszerrel való visszaélésben rejlő gazdasági lehetőségeknek. A visszatérítés teljes kifizetésének időpontjáig a rendelet rendelkező része annak biztosítására törekszik, hogy az árukat valóban a bejelentett közösségen kívüli rendeltetési országban hozzák kereskedelmi forgalomba. Így a 3665/87 rendelet 5. cikke (1) bekezdésének utolsó mondata hangsúlyozza, hogy „a tagállamok illetékes hatóságai további igazolást igényelhetnek minden visszatérítés tekintetében, amellyel számukra kielégítő módon igazolható, hogy a termék *ténylegesen, változatlan állapotban piacra került* az importáló harmadik országban" (kiemelés tőlem). A 22. cikk (a fizetendő előleg számítása) „a bejelentett rendeltetési helyre alkalmazandó visszatérítési ráta" fogalmát használja a számítás alapjául. A 23. cikk az export-visszatérítés címén megelőlegezett összegek behajtását azon előzetes feltételtől teszi függővé, hogy „a megelőlegezett összeg nagyobb legyen annál az összegnél, mint amely *az adott export esetében ténylegesen járna*" (kiemelés tőlem).

38. A differenciált visszatérítés kifizetése tehát annak igazolásától függ, hogy a terméket a harmadik rendeltetési országban szabad forgalomba bocsátották-e. [19] Ha a 3665/87 rendelet 18. cikkének (1) bekezdésében szereplő listán található alapiratok nem hozzáférhetők, vagy a benyújtott iratok elégtelennek bizonyulnak, a 18. cikk (2) bekezdése meghatározza a forgalomba hozatal vámalakiságának teljesítését igazoló helyettesítő iratok kimerítő felsorolását. Lényeges, hogy ezek közül két lehetőség [20] kifejezetten előírja egy arról szóló igazolás meglétét, hogy az igazolást kiadó hatóság tudomása szerint a termék nem képezi újraexportálási célú következő rakomány tárgyát.

39. Abban a szakaszban továbbá, amikor az exportáló (garancia ellenére) előleget szerzett az őt megillető visszatérítésből, a vámalakiságok teljesítésének igazolása csupán megdönthető módon bizonyítja, hogy a differenciált export-visszatérítés célja megfelelően

17 – A 26. pont, mely hivatkozik a 125/75. sz., Milch-, Fett- und Eierkontor ügyben 1976. június 2-án hozott ítélet [EBHT 1976., 771. o.] 5. pontjára; a 89/83. sz. Dimex-ügyben 1984. július 11-én hozott ítélet [EBHT 1984. 2815. o.] 8. pontjára és a C-347/93. sz. Boterlux-ügyben 1994. augusztus 9-én hozott ítélet [EBHT 1994., I-3933. o.] 18. pontjára.

18 – A fent hivatkozott Eichsfelder Schlachtbetrieb ügyben hozott ítélet 27. pontja és a fent hivatkozott Boterlux-ügyben hozott ítélet 19. pontja.

19 – A fent hivatkozott Boterlux-ügyben hozott ítélet 30. pontja. A tagállamok egyébként a nem differenciált visszatérítés nyújtása előtt szintén követelhetnek ilyen bizonyítékot akkor, ha gyanítható vagy igazolt, hogy visszaéléseket követtek el (*ibidem*). A 3665/87 rendelet 17. cikkének (3) bekezdése finomítja a feltételeket, és megköveteli, hogy a termék „harmadik országban történő szabad forgalomba bocsátásának vámalakiságát elvégezzék" (kiemelés tőlem).

20 – A 18. cikk (2) bekezdésének b) és c) pontja.

teljesült. Például a Möllman-Fleisch ügyben hozott ítéletében a Bíróság kifejtette, hogy a vámmentességi igazoláshoz általánosan kapcsolódó bizonyító erőtől el lehet tekinteni, amennyiben alapos kétely merül fel az árunak a rendeltetési ország területére való eljutását illetően; valamint, hogy a nemzeti bíróság dönt arról, hogy e tekintetben fennállnak-e komoly kételyek. [21]

40. Mennyiben különbözik a helyzet akkor, amikor a visszatérítések teljes egészében kifizetésre kerültek? Ebben a szakaszban a rendeltetési országba történő beviteli vámalakiságokat (meghatározás szerint) teljesítették. Gyakran (de nem mindig) az áruk ellenőrzésének feladata a kereskedőről a vevőjére szállt. A jogbiztonság érdekében ezért főszabály szerint, a visszatérítés nyújtását ténylegesen véglegesnek kell tekinteni.

41. Ezzel a háttérrel vizsgálom a két első kérdést, mivel azonban a második kérdés részben átfedésben van az elsővel, ésszerűnek tűnik újrafogalmazni és együtt kezelni a kettőt.

21 – A C-27/92. sz. ügyben 1993. március 31-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-1701. o.) 13–17. pontja. Jóllehet ez az ügy, mint ahogy a 17. lábjegyzetben hivatkozott Dimex-ügy is, a 192/75/EGK bizottsági rendeletre (HL L 25., 1. o.) (amely a 3665/87 rendeletet megelőzően szabályozta e területet) vonatkozik„nincs ok azt feltételezni, hogy az ezen ítéletből következő elveket ne kellene alkalmazni ugyanúgy a 3665/87 rendeletre is.

42. A harmadik kérdés arra az elkülönülő pontra vonatkozik, hogy mely feltételek alapján tekinthetők a szabálytalanságok a 2988/95 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének második albekezdése értelmében folyamatosnak vagy ismételtnek. Ezt a kérdést vizsgálom utolsóként.

*Az első és a második kérdés*

43. A nemzeti bíróság ezt a két kérdést lényegében azon szempontok kifejtése érdekében fogalmazta meg, melyek lehetővé teszik annak meghatározását, hogy egy véglegesen kifizetett differenciált visszatérítés jogalap nélkül került-e kifizetésre, és különösen, az exportáló visszaélésszerű magatartásán kívül mely körülmények alapján ítélhető egy végleges visszatérítés jogalap nélkül kifizetettnek. Hasznosnak látszik először is annak megfontolásával megközelíteni a kérdést, hogy mely feltételeknek kell ahhoz teljesülni, hogy egy differenciált visszatérítés kifizetésre kerülhessen, majd azon körülmények vizsgálatával, melyek esetén az exportáló nem tarthatja meg véglegesen a kifizetett visszatérítésből származó előnyt.

A visszatérítés fizetésének feltételei és a „visszaélésszerű magatartás" elmélete

44. A Vonk úgy véli, hogy a jogbiztonság elve megköveteli azt, hogy az export-visszatérítés-

seket csak a cselekmények elkövetésének pillanatában alkalmazandó jogszabály alapján lehessen behajtani. Szerinte semmilyen jogalap nem teszi lehetővé a kapott végleges kifizetés visszakövetelését. A Productschapot arra feljogosítani, hogy követelhesse a visszafizetést, sértené az igazságos verseny, a gondosság, az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét.

45. A Vonk érvelését az alábbiakban lehet összefoglalni. A sajt vámalakiságait elvégeztette, és azt eladta egy egyesült államokbeli székhelyű ügyfelének. A sajtot tehát „az Egyesült Államokban forgalomba bocsátották". A Vonk teljesítette, amit a Közösségnek ígért. Miért tartoznék felelősséggel azért, hogy a sajtot a későbbiekben eladták egy másik kereskedőnek Kanadába? Az, hogy a sajtnak azután, hogy a Vonk azt eladta ügyfelének az Egyesült Államokban, mi a további sorsa, nem bír jelentőséggel. [22]

46. A Holland Királyság úgy véli, hogy ahhoz, hogy egy exportáló megtarthassa az export-visszatérítést, a terméket a rendeltetési országban el kell fogyasztani, jelentős mértékben át kell alakítani vagy fel kell dolgozni. Az ilyen felhasználás bizonyítja, hogy a terméket valóban forgalomba bocsátották. Amennyiben komoly kételyek merülnek fel a termék piacra kerülését vagy tényleges áruba bocsátását illetően, az exportálónak igazolásokat kell szolgáltatni annak bizonyítására, hogy az áruk valóban piacra kerültek a rendeltetési országban. [23]

47. Ahhoz, hogy a visszatérítést jogalap nélkül kifizetettnek lehessen tekinteni és így visszavonható legyen, a Bizottságnak bizonyítania kell, hogy az exportáló visszaélésszerű magatartást tanúsított. Ennek megállapítása a nemzeti bíróságra hárul. A Bizottság felhívja a figyelmet bizonyos tényekre, melyek véleménye szerint a nemzeti bíróságot arra a következtetésre vezethetik, hogy ebben az esetben valóban ez történt.

48. Véleményem szerint a 876/68 rendelet 4. és 6. cikkéből következik, hogy egy differenciált visszatérítés kifizetéséhez való jog megalapozott, amennyiben igazolják, hogy a kérdéses termékek i. kivitele a Közösségből megtörtént ii. közösségi eredetűek, és iii. elérték azt a rendeltetési helyet, melyre a differenciált visszatérítést megállapították. Ez a megállapítás azonban nem oldja meg azt a kérdést, hogy mit értünk a „rendeltetési hely elérésén".

22 – A tárgyalás során a Vonk javaslata szerint, mivel a Közösség elismerte az export-visszatérítés rendeltetési ország szerinti különbségeit, ésszerűen nem igazolhatja olyan exportáló visszatérítési kérelmét, aki minden, a differenciált visszatérítés nyújtásához a közösségi jog által számára meghatározott feltételnek eleget tett. Ezen túlmenően, a közösségi hatóságoknak több éve tudomásuk van az ilyen, az Egyesült Államokból Kanadába irányuló újraexportálásokról, úgyhogy a helyzet megoldása érdekében már korábban lehetőségük lett volna kiegészítő ellenőrzések bevezetésére.

23 – A Görög Köztársaság hasonló álláspontot képviselt.

49. E kérdésre a 3665/87 rendelet 16–18. cikke adja meg a választ, mely egy kiegészítő feltételt vezet be: iv. az árukat a kiviteli nyilatkozat elfogadásának napjától számított 12 hónapon belül importálni kell a rendeltetési országba. [24] A termékek akkor tekinthetők „importáltnak", „ha a harmadik országban történő szabad forgalomba bocsátás vámalakiságait elvégezték" [25].

50. Nyilvánvaló, hogy a differenciált exportvisszatérítés jogszerű kifizetése e négy feltétel együttes fennállásához kötött.

51. Vajon annak eldöntéséhez, hogy az exportáló megtarthatja-e a visszatérítést annak véglegessé válása után, elegendő-e az, ha igazolni tudja, hogy a feltételek teljesítését igazoló iratokat benyújtotta?

52. Úgy tűnik számomra, hogy ezen a ponton mind gazdasági, mind jogi szempontból különbséget kell tenni két igen eltérő helyzet között. Az A helyzetben a kereskedő, miután a kérdéses termékek vámalakiságait az érintett harmadik országban történő szabad forgalomba bocsátás céljából elvégezték, azokat egy vele egyéb kereskedelmi kapcsolatban álló harmadik személynek adta el. Ezen termékek átalakításában, viszonteladásában, illetőleg elszállításban a kereskedő további szerepet nem játszik. Ettől kezdve ésszerűen nem várható el tőle, hogy a továbbiakban nyomon kövesse azokat; és így engedélyezni kellene számára a végleges (akár differenciált, akár nem) visszatérítés megtartását.

53. A B helyzetben a kereskedő részese marad annak, ami a termékekkel a forgalomba bocsátás céljával történő vámalakiságok elvégzése után történik. Részesül mindazon hasznokból, amit a rendszer kihasználása eredményezhet (például, a termékek Közösségbe történő újraexportálása, vagy változatlan állapotban olyan más harmadik országba történő kivitele révén, amely ország piacára ténylegesen szánták). Ezen körülmények között joggal kérdőjelezhető meg, hogy megtarthatja-e a kereskedő a végleges visszatérítést, melyet időközben megadtak számára.

54. A B helyzetnek (a kereskedő folyamatos érintettsége) megoldása lehet, ha a tagállamot feljogosítják a tényállás további alakulásának vizsgálatára, és arra, hogy más (pontosabb) meghatározást alkalmazhasson arra, hogy mit jelent valójában a „harmadik országban történő szabad forgalomba bocsátás" vámalakisága kifejezés. Így például egy tagállam figyelembe vehetné a tárgyalási jegyzéket, a tárgyalás módját, és a termék minden tényleges gazdasági felhasználásának meglétét vagy annak hiányát, amikor annak eldöntéséről van szó, hogy a termékek a

24 – 17. cikk, (1) bekezdés.
25 – 17. cikk, (3) bekezdés.

kérdéses harmadik országban valóban „a szabad forgalomba bocsátás vámalakiságának" tárgyát képezték.

55. Nem ez a megoldás tűnik számomra a legjobbnak, mivel véleményem szerint összekeverné az A helyzetet (rendes kereskedelmi helyzet, mely nem igényel semmilyen beavatkozást) a B helyzettel (mellyel foglalkoznunk kell). Ez a megoldás szükségtelenül nagy terhet ró azokra a körültekintő kereskedőkre, akik nem kívánják azt a veszélyt vállalni, hogy egy nap fölfedezik, hogy végleges visszatérítésüket utóbb visszavonják, és nem kívánnak további kiegészítő iratokat őrizni, vagy további vizsgálatokat végezni. Alkalmas arra, hogy a kereskedő visszatérítési jogosultságát ellenőrzési körén kívül eső eseményektől vagy kereskedelmi magatartástól tegye függővé.[26] Nehéz összeegyeztetni ezt a megoldást a jogbiztonság elvével, mely elv szokásosan kizárja a véglegessé vált visszatérítés visszafizetését.

56. Ezért úgy tűnik számomra, hogy a Bíróságnak igaza volt, amikor nem módosította a négy együttes feltételt, melyektől a visszatérítés kifizetése függ, és a problémát inkább a visszaélésszerű gyakorlat tágabb (és pragmatikus) kifejtésével közelítette meg (amit én a későbbiekben tárgyalok). Megközelítését ezen ügyben nem szükséges módosítania.

57. Az Emsland-Stärke ügyben[27] a Bíróság megerősítette azt az alapelvet, mely szerint a visszatérítés (ellentétben az előleggel) kifizetése végleges. Ebben az ügyben nem differenciált visszatérítésekről volt szó, melyeket burgonyakeményítő alapú termékek Svájcba történő exportja kapcsán fizettek ki. Az árut vámkezelték és a visszatérítést megfelelően folyósították. Később feltűnt, hogy bizonyos szállítmányokat Németországba szállítottak (feldolgozás nélkül), és más szállítmányokat Olaszországba újraexportáltak (szintén feldolgozás nélkül). A 2730/79 EGK rendelet 9. cikkének (1) bekezdése, 10. cikkének (1) bekezdése és 20. cikkének (2)–(6) bekezdése[28] (melyekről ebben az ügyben szó volt) a visszatérítés kifizetéséhez négy feltétel együttes fennállását írták elő. Ezek a feltételek hasonlóak azokhoz, melyek a 3665/87 rendelet tejtermékekre vonatkozó 4. cikkének (1) bekezdésében, 5. cikkének (1) bekezdésében, 17. cikkének (3) bekezdésében és 18. cikkében szerepelnek.

26 – Vö. (a 16. lábjegyzetben már hivatkozott) Eischsfelder Schlachtbetrieb ügyben hozott ítélet 36. pontjával, melyben a Bíróság nem fogadta el azt az érvelést, mely szerint egy harmadik rendeltetési ország kereskedője által megszerzett importvám egy más gazdasági szereplőnek történő visszafizetése visszamenőlegesen törölheti el az export-visszatérítés jogi alapját.

27 – A C-110/99. sz. ügyben 2000. december 14-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-11569. o.).

28 – A Bizottság 1979. november 29-i rendelete a mezőgazdasági termékek export-visszatérítési rendszerének alkalmazási módjáról (HL L 317., 1. o.).

58. A Bíróság úgy határozott, hogy a visszatérítés nyújtásához szükséges négy együttes feltétel teljesült. [29] Az áruk teljesítették a 9. cikk (1) bekezdésében előírt feltételt, a Közösség területének elhagyását. Más feltételek, melyek bevezetését a 10. cikk (1) bekezdése [30] a tagállamok számára lehetővé teszi, „csak a visszatérítés nyújtását *megelőzően* írhatók elő" (kiemelés tőlem) [31].

59. Az Emsland-Stärke ügyben a Bíróság megvizsgálta, hogy kivételesen sor kerülhet-e olykor mégis a végleges visszatérítés visszafizetésére. Egyértelműen kijelentette, hogy „a közösségi szabályok alkalmazását nem lehet a gazdasági szereplők visszaélésszerű magatartására [32] kiterjeszteni" [33]. A Bíróság az alábbiakat tette hozzá:

„A visszaélésszerű magatartás megállapításához egyrészt olyan objektív körülmények fennállása szükséges, melyek következtében a közösségi szabályok formális betartása ellenére sem valósult meg e szabályok célja.

Másrészt szükséges egy szubjektív elem, a közösségi szabályok alapján előnyszerzésre irányuló szándék fennállása, azáltal hogy mesterséges módon teremtik meg az előny megszerzéséhez szükséges feltételeket. E szubjektív elem megléte főként a visszatérítéseket kapó exportőr, valamint az importáló országtól különböző harmadik országba az árukat behozó importőr közötti összejátszás bizonyításával állapítható meg.

A nemzeti bíróság feladata e két elem meglétének megállapítása, amit a nemzeti jog szabályainak megfelelően kell bizonyítani úgy, hogy a közösségi jog hatékonysága ne sérüljön." [34]

60. Az Eichsfelder Schlachtbetrieb ügyben [35] a Bíróság alkalmazta a visszaélésszerű magatartásnak a fent hivatkozott Emsland-Stärke ügyben hozott ítéletben adott meghatározá-

29 – Lásd a 46. pontot.

30 – Annak bizonyítékát illetően, hogy az árukat valóban szabad forgalomba bocsátották a rendeltetési hely szerinti harmadik országban: vö. a 3665/87 rendelet 5. cikke (1) bekezdésének utolsó albekezdésével, melynek szövege hasonló.

31 – 48. pont, megismételve a 49. pontban (a Boterlux-ügyben hozott ítélet 30. pontjára hivatkozik).

32 – Az Emsland-Stärke ügyben hozott ítélet angol szövege az „abuse" kifejezést használja ott, ahol a francia a „pratique abusive" kifejezést.

33 – A 125/76. sz. Cremer-ügyben 1977. október 11-én hozott ítélet (EBHT 1977., 1593. o.) 21. pontjára hivatkozó 51. pont (melyben az angol változat az „abusive practices" kifejezést használja).

34 – A fent hivatkozott Emsland-Stärke ügyben hozott ítélet 52–54. pontja. Ami a bizonyítás szabályait illeti, lásd az 54. pontban hivatkozott ítéleteket is.

35 – Hivatkozás korábban a 16. lábjegyzetben (39. pont).

sát,[36] de ezúttal a differenciált visszatérítésekkel összefüggésben. Úgy vélte, hogy még ha a visszatérítés nyújtásának feltételei teljesülnek is, szükségesnek bizonyulhat egy (differenciált) visszatérítés visszafizetése, ha a nemzeti bíróság úgy ítéli, hogy a nemzeti jog szabályai szerint bizonyított, hogy az exportáló visszaélésszerű magatartást tanúsított.[37]

61. Ez az ítélkezési gyakorlat világosan mutatja, hogy annak eldöntéséhez, hogy az exportáló vajon ilyen visszaélésszerű magatartást tanúsított-e, meg kell vizsgálni az ügylet körülményeit, és a bizonyíték minden elemét. Csak egy átfogó elemzés alapján állapíthatják meg a nemzeti bíróságok, hogy visszaélésszerű magatartást tanúsítottak-e, és a tagállamok teljesítik-e a 729/70 rendelet 8. cikkének (1) bekezdéséből vagy az EK 10. cikkből következő kötelezettségüket.[38]

62. A nehézség, mely a nemzeti bíróságot az első és a második kérdés megfogalmazására indította, lényegében a következő. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban[39] az (előzetes döntéshozatalra utaló) bíró kijelentette, hogy „a College megállapítja, hogy a megtámadott ítélet részét képező, a visszatérítés visszafizetését elrendelő határozat nem az importra vonatkozó dokumentáció hiányos voltából indul ki, amelyre a fellebbező fél hivatkozott, sem az exportáló visszaélésszerű magatartásából, hanem abból az egyszerű körülményből, hogy a kérdéses sajtszállítmányokat azok Egyesült Államokba történő importját követően szinte azonnal újraexportálták Kanadába".

63. A Productschap 2002. január 24-i határozata[40] (mely szerepel a nemzeti bíróság által a Bíróság Hivatalához benyújtott aktában) bizonyos mértékben kétértelmű. Például megállapítja, hogy „Vonk had immers zelf twijfels over de werkelijke bestemming van de door haar uitgevoerde kaas"[41]. Másrészt az is olvasható itt, hogy „Het bestreden besluit is bovendien niet gebaseerd op enig gebrek betreffende deze documenten zelf, maar op de feitelijke weg die de onderhavige zendingen hebben afgelegd"[42].

64. Amint a Bizottság helyes megfontolással felhívta rá a figyelmet, a nemzeti bíróság feladata annak értékelése, hogy az exportáló visszaélésszerű gyakorlatban marasztalható-e. Ezt az értékelést a nemzeti jog bizonyítási szabályainak megfelelően kell elvégeznie,

36 – Az Eichsfelder Schlachtbetrieb ügyben hozott ítéletben az angol szöveg megfogalmazása visszatér az „abusive practices" kifejezéshez.

37 – Az Eichsfelder Schlachtbetrieb ügyben hozott ítélet 41. és 42. pontja.

38 – A C-2/93. sz., Exportslachterijen van Oordegem ügyben 1994. június 2-án hozott ítélet (EBHT 1994., I-2283. o.) 17. pontja.

39 – Lásd a 3.6. pontot.

40 – Lásd a jelen indítvány 33. pontját.

41 – „Ugyanis magának a Vonknak is voltak kétségei az általa exportált sajt rendeltetési helyét illetően." (a határozat 7. pontja).

42 – „Ráadásul a vitatott határozat nem az iratok hiányosságain, hanem a kérdéses szállítmányok tényleges útvonalán alapult." (a határozat 8. pontja).

ügyelve arra, hogy a közösségi jog hatékonysága ne sérüljön.[43] A visszaélésszerű gyakorlat fogalmának Bíróság általi meghatározása világosan mutatja, hogy annak vizsgálatához, hogy – helyesen értelmezve – egy meghatározott viselkedés visszaélésszerű gyakorlatnak minősül-e a mellékes körülmények és a bizonyítékok elemeinek átfogó vizsgálatára is szükség van. Annak eldöntése, hogy ezt az értékelést a visszatérítési kérelmet vizsgáló hatóságnak (Productschap), illetőleg az illetékes hatóság határozatának jogszerűségi kontrollját ellátó nemzeti bíróságnak kell-e – és milyen mértékben – elvégeznie, vagy hol egyiknek, hol másiknak, az adott tagállam jogrendszerének függvénye.

A tagállamoknak a jogalap nélkül kifizetett összegek visszakövetelésére vonatkozó kötelezettsége

65. A Holland Királyság egyebekben arra hivatkozik, hogy a közösségi jog megsértésével kifizetett differenciált visszatérítések akkor is követelhetők, ha az exportáló nem követett el visszaélést. Ezt az érvét az EK 10. cikkre és a 729/70 rendelet 8. cikkének (1) bekezdésére alapítja. Ezek alapján a tagállamok kötelesek a jogalap nélkül kifizetett összegeket visszakövetelni, még akkor is, ha az exportáló semmilyen hibát nem követett el. A visszafizetés módszere a nemzeti jog kérdése. Ez az ügy kizárólag azon visszatérítés kifizetését érinti, amelynek feltételei nem teljesültek.

66. A Holland Királyság álláspontja szembehelyezkedik az Emsland-Stärke ügyben hozott ítéletben egyértelműen megfogalmazott elvvel[44], mely értelmében a visszatérítést ki kell fizetni, ha a kifizetés négy együttes feltétele teljesült. Ebben az összefüggésben röviden vizsgálni kell a Holland Királyság által hivatkozott két határozatot: t.i. a Deutsche Milchkontor és társai egyesített ügyekben[45] és a Steff-Houlberg Expert és társai[46] ügyben hozott ítéleteket; továbbá a Bíróság által a BayWa és társai egyesített[47] ügyekben korábban hozott ítéletet. Ezek az ítéletek megerősítik, hogy i. „A tagállamok megteszik [...] az EMOGA műveleteit érintő szabálytalanságok megakadályozása, illetve ezek elleni eljárások indítása, valamint a szabálytalanságok vagy gondatlanság miatt elveszett összegek visszafizetése céljából szükséges intézkedéseket"[48], és hogy ii. a közösségi jog nem teszi lehetővé a „közösségi mezőgazdasági intervenciós mechanizmus kezelésével megbízott nemzeti hivataloknak [...] a jogalap nélkül vagy szabálytalanul nyújtott közösségi pénzeszközök visszakövetelésének célszerűségével kapcsolatos mérlegelési jogkör gyakorlását"[49]. Mégis, mindhárom ügy olyan helyzetekre vonatkozik, melyek során az

43 – A fent hivatkozott Eichsfelder Schlachtbetrieb ügyben hozott ítélet 40. pontja.

44 – Lásd a fenti 57. és 58. pontot.

45 – A 205/82–215/82. sz. egyesített ügyekben 1983. szeptember 21-én hozott ítélet (EBHT 1983., 2633. o.).

46 – A C-366/95. sz. ügyben 1998. május 12-én hozott ítélet (EBHT 1983., I-2661. o.).

47 – A 146/81., 192/81. és 193/81. sz. egyesített ügyekben 1982. május 6-án hozott ítélet (EBHT 1982., 1503. o.).

48 – A fent hivatkozott Deutsche Milchkontor és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 18. pontja; a Steff-Houlberg Export és társai ügyben hozott ítélet 14. pontja; lásd még a fent hivatkozott BayWa és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 30. pontját.

49 – A fent hivatkozott BayWa és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 30. pontja; a Deutsche Milchkontor és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 22. pontja, valamint a Steff-Houlberg Export és társai ügyben hozott ítélet 14. pontja.

alkalmazandó közösségi szabályokat *nem* tartották be oly módon, hogy „szabálytalanságokra" és „jogalap nélküli kifizetésekre" került sor. Ebben az ügyben ezzel szemben a formai szabályokat betartották, de az árukat a differenciált visszatérítésre megállapított országtól (ti. az Egyesült Államoktól) különböző harmadik országba (Kanadába) újraexportálták.

A 2988/95 rendelet (esetleges) hatása

67. A Görög Köztársaság hasonlóképpen úgy véli, hogy a differenciált visszatérítés visszafizetése akkor is követelhető, ha az exportáló semmilyen visszaélést nem követett el. A 2988/95 rendelet 1. cikkének (2) és 4. cikkének (1) bekezdése szerint a jogalap nélkül kifizetett összegek visszafizetendők, ha a gazdasági szereplő tevékenységei szabálytalanságot tartalmaznak. Nem szükséges annak vizsgálata, hogy fennáll-e kapcsolat a szabálytalanság és a gazdasági szereplő szubjektív magatartása között.

68. Álláspontom szerint nem megfelelő annak megállapítása, hogy a differenciált visszatérítésre abban az időben alkalmazandó *érdemi feltételeket* (a 3665/87 rendeletben felsorolt feltételek) teljesítették-e, vagy sem, valamely későbbi *eljárási* rendelet (2988/95 rendelet) előírásainak megfelelően. Mindenesetre a 2988/95 rendelet 1. cikkének (2) bekezdésében található fogalom-meghatározás alkalmazási körét (valamint ugyanezen rendelet 4. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott alapvető kötelezettséget) csak az eset idején hatályban lévő anyagi jogi szabályokra vonatkozóan lehet meghatározni.

69. A kérdéses kivitelek megtörténtének pillanatában a 2945/94 rendelet még nem módosította a 3665/87 rendelet 11. cikkét, mely később kiegészült a hibás információkra alapozva, jogalap nélküli visszatérítés címén kifizetett összegek visszafizetésének lehetőségével. Ezért a tényállás időpontjában csak a gazdasági szereplő objektív és szubjektív jellegzetességeket ötvöző magatartása az, mely összességében a Bíróság meghatározása szerinti visszaélésszerű magatartást valósít meg, mely a 2988/95 rendelet 1. cikkének (2) bekezdése értelmében szabálytalanságot képezhet, és melyből a végleges visszatérítés visszafizetésének kötelezettsége származik.

Az általános jogelvek állítólagos megsértése

70. A Vonk érvei, melyek szerint a véglegesen kifizetett differenciált visszatérítés visszafizetésének követelése ellentétes a jogbiztonság, a jogos bizalom, a kellő gondosság, az egyenlő bánásmód és az arányosság elvével, nagyobb viták nélkül elvethetők. Amint a Bíróság a fent hivatkozott Emsland-Stärke ügyben hasonlóképpen világosan kimondta,

a visszatérítések visszafizetésének azon feltételezés alapján (kimondott) kötelezettsége, hogy a visszaélésszerű magatartás két eleme bizonyított, nem sérti a jogszerűség elvét. A visszafizetés kötelezettsége ugyanis nem szankció, [50] mely alkalmazásához egyértelmű és nem homályos jogalap szükséges, hanem csupán annak a megállapításnak az egyszerű következménye, hogy a közösségi szabályozásból származó előny megszerzéséhez szükséges feltételeket mesterségesen hozták létre, mely jogalap nélkülivé teszi a juttatott visszatérítéseket, és igazolja visszafizetésük kötelezettségét. [51]

71. Ezért úgy vélem, hogy a 2945/94 rendelet hatálybalépése előtt és ebben az ügyben, annak megállapítása, hogy az exportáló visszaélésszerű magatartást tanúsított, kizárólagos alapját képezte annak, hogy a véglegesen kifizetett visszatérítés jogalap nélkül kifizetettnek volt tekinthető.

72. Azt indítványozom tehát, hogy az első és a második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre a 876/68 rendelet 4. és 6. cikkének, és a 3665/87 rendelet 16. és 18. cikkének megfelelően azt kell válaszolni, hogy a differenciált visszatérítés végleges kifizetése megalapozott, ha benyújtották az igazolásokat arra vonatkozóan, hogy a kérdéses termékek:

– közösségi eredetűek,

– kivitelük a Közösségből megtörtént,

– elérték azt a rendeltetési helyet, melyre nézve a differenciált visszatérítést megállapították,

– a termékeket a kiviteli nyilatkozatnak az illető harmadik országban való szabad forgalomba bocsátás vámalakiságainak elvégzésével történő elfogadásának napjától számított 12 hónapon belül importálták a rendeltetési országba.

Ugyanakkor a differenciált visszatérítés véglegesen nyújtott előnyének megtartása csak akkor lehetséges, ha az exportáló nem tanúsított visszaélésszerű gyakorlatnak minősülő magatartást.

50 – Vö. a 2988/95 rendelet 4. cikkének (4) bekezdésével.

51 – 56. pont.

A visszaélésszerű magatartás megállapításához egyrészt olyan objektív körülmények fennállása szükséges, melyek következtében a közösségi szabályok formális betartása ellenére sem valósult meg e szabályok célja, másrészt szükséges egy szubjektív elem, a közösségi szabályok alapján előnyszerzésre irányuló szándék fennállása, azáltal hogy mesterséges módon teremtik meg az előny megszerzéséhez szükséges feltételeket.

A nemzeti bíróság feladata e két elem meglétének megállapítása, amit a nemzeti jog szabályainak megfelelően kell bizonyítani úgy, hogy a közösségi jog hatékonysága ne sérüljön.

A tényállás időpontjában csak azon az alapon lehetett egy véglegesen kifizetett visszatérítést jogalap nélkül kifizetettnek tekinteni, ha megállapítást nyert, hogy az exportáló visszaélésszerű magatartást tanúsított.

*A harmadik kérdés*

73. A kérdést előterjesztő bíróság harmadik kérdése a „folyamatos vagy ismételt szabálytalanság" a 2988/95 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének második albekezdése szerinti kifejezés értelmére vonatkozik. Pontosabban arra kíván választ kapni, hogy folyamatosnak vagy ismételtnek tekinthető-e a szabálytalanság, ha i. a meghatározott időszakban végzett ügyletek összességének viszonylag csekély részére vonatkozik, és ii. az ügyletek, melyekkel kapcsolatosan a szabálytalanságot megállapították, mindig más szállítmányt érintenek.

74. A Vonk vitatja, hogy ebben az esetben a 2988/95 rendelet alkalmazható lenne. A Holland Királyság szintén azt kívánja megtudni, hogy a rendelet alkalmazható-e visszaható hatállyal, tekintettel arra, hogy az utolsó szabálytalanságot 1994-ben követték el, és a 2988/95 rendelet csupán 1995. december 26-án lépett hatályba. Mindazonáltal mindkét fél vizsgálja, hogy miként kerülhetne sor a 2988/95 rendelet alkalmazására.

75. A Vonk álláspontja szerint azokat a feltételeket, melyek alapján megállapítható, hogy egy szabálytanság folyamatos vagy ismételt-e, a Bíróság a José Martí Peix kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében ismertette. [52] Ugyanazon szállítmánnyal vagy visz-

52 – A C-226/03. P. sz. ügyben 2004. december 2-án hozott ítélet (EBHT 2004., I-11419. o.). A 16. és 17. pontjában a Bíróság kimondta, hogy: „a 2988/95 rendelet 1. cikkének (2) bekezdése szerinti szabálytalanság feltétele, hogy valamely gazdasági szereplő »cselekményével vagy mulasztásával« közösségi jogi rendelkezést sértsen. Amíg a közösségi jog valamely rendelkezésének megsértését eredményező mulasztást nem pótolják, a szabálytalanság a 2988/95 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének második albekezdése értelmében »folyamatos«".

szatérítésre vonatkozó kérelemmel kapcsolatosan egy vagy több cselekménynek kell megvalósulnia.

76. A Holland Királyság észrevételezi, hogy a 2988/95 rendelet 3. cikkének célja, hogy a Közösség pénzügyi érdekeit védve elegendő időt biztosítson a jogalap nélkül kifizetett összegek visszakövetelésére. A folyamatos vagy ismételt szabálytalanságok ugyanazon törvényt megsértő hasonló cselekmények. A Holland Királyság ezt az álláspontját a Montecatini kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre [53] alapozza, melyben a Bíróság kimondta:

„[...] ha a folyamatos jogsértés fogalma kissé eltérő tartalommal is bír az egyes tagállamok jogrendjében, minden esetben több jogsértő magatartást foglal magában, akár sokfélét, akár egyetlen jogsértő cselekmény végrehajtását, melyeket közös szubjektív elem kapcsol össze."

77. Az a tény, hogy a különböző szállítmányokat külön kell vizsgálni, nem zárja ki, hogy ezeket a 2988/95 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése értelmében folyamatos vagy ismételt szabálytalanságnak minősítsék.

78. A Bizottság továbbá hivatkozik a Bíróság által a José Martí Peix kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben megadott „folyamatos vagy ismételt szabálytalanságok" fogalmára, valamint az Elsőfokú Bíróságnak ezen eljárás során egy korábbi értelmezésére, mely a fellebbezési szakban megerősítést nyert, nevezetesen, hogy a szabálytalanságok a 3. cikk (1) bekezdése értelmében „folyamatosak", ha a tárgyuk azonos. [54] Jóllehet a nemzeti bíróság feladata a döntéshozatal, a Bizottság úgy véli, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő elemek alapján azonos szabálytalanság ismétlődése valósult meg.

79. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az eljárási szabályok általánosan alkalmazandók a hatálybalépésükkor folyamatban lévő valamennyi ügyben. [55] A 2988/95 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését alkalmazni kell tehát minden 1995. december 26-án, vagyis a 2988/95 rendelet hatálybalépésének időpontjában folyamatban lévő ügyben. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő elemek alapján nem állapítható meg, hogy a Vonk elleni eljárás 1995. december 26-án „folyamatban" volt-e, vagy ezen időpontban még nem indult meg, azonban a 2988/95 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése mindkét esetben alkalmazandó.

53 – A C-235/92. P. sz. ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4539. o.) 195. pontja.

54 – Lásd az Elsőfokú Bíróság ítéletének 81. pontját, amelyet a Bíróság az ítéletének 7. pontjában idézett.

55 – Lásd a C-201/04. sz. Molenbergnatie-ügyben 2006. február 23-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-2049. o.) 31. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

80. Egyetértek a Bizottsággal abban, hogy a nemzeti bíróság feladata annak tényleges eldöntése, hogy megvalósultak-e folyamatos vagy ismételt szabálytalanságok ezen ügyben. Mindazonáltal a Bíróság e fogalmak jogi jelentését illetően iránymutatást adhat.

81. Amint azt a Bizottság jelezte, ezen ügy olyan különböző exportügyleteket érint, amelyekben azonos típusú termékek (pecorino sajt), azonos bejelentett rendeltetési hely (az Egyesült Államok) és azonos végső rendeltetési hely (Kanada) jelennek meg. A Vonk a visszatérítések elnyerése céljából külön nyilatkozatokat tett, de az árucikkek további sorsa megegyezik (az Egyesült Államokba történt import után röviddel, feldolgozás nélkül Kanadába történő újraexportálás).

82. Alapvetően egyetértek a Holland Királyság elemzésével. Ahhoz, hogy ezek a szabálytalanságok a 3. cikk (1) bekezdése szerint folyamatosnak vagy ismételtnek legyenek tekinthetők, a következő szempontok szerint kell egymásra hasonlítaniuk. A közösségi jog azonos szabályát hasonló módon sértő cselekménynek kell lenniük. Azonos gazdasági szereplő számára kell lehetővé tenniük a közösségi jog alkalmazásából fakadó ugyanazon gazdasági előnyből való részesedést.

83. Végül a Bizottsághoz, a Görög Köztársasághoz és a Holland Királysághoz hasonlóan úgy gondolom, hogy a folyamatos vagy ismételt szabálytalanság megállapítását illetően nem bír jelentőséggel sem annak ismerete, hogy az egy meghatározott időszakban a végrehajtott ügyletek mekkora részét érintette, sem az, hogy a szabálytalanságokat szabályos ügyletekkel váltakozva követték-e el.

84. Ezért arra a következtetésre jutottam, hogy a szabálytalanságokat a 2988/95 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése értelmében folyamatosnak és ismételtnek kell tekinteni, ha ezek a közösségi jog azonos szabályát hasonló módon sértőként jelennek meg. Azonos gazdasági szereplő számára kell lehetővé tenniük a közösségi jog alkalmazásából fakadó ugyanazon gazdasági előnyből való részesedést. Ebben az összefüggésben nem bír jelentőséggel, hogy adott időszakban a végrehajtott ügyletek mekkora részét érintette a szabálytalanság, illetve, hogy a szabálytalanságokat szabályos ügyletekkel váltakozva követték-e el.

## Végkövetkeztetések

85. Ezért javaslom, hogy a Bíróság a College van Beroep voor het bedrijfsleven által feltett kérdésekre a következő válaszokat adja:

„Első és második kérdés

A tej és tejtermékek ágazatában az export-visszatérítések nyújtására és ezek összegének meghatározási kritériumaira vonatkozó általános szabályok megállapításáról szóló, 1968. június 28-i 876/68/EGK tanácsi rendelet 4. és 6. cikke, valamint a mezőgazdasági termékekkel kapcsolatos export-visszatérítés rendszerének közös alkalmazási módjáról szóló, 1987. november 27-i 3665/87/EGK bizottsági rendelet 16–18. cikke értelmében a differenciált visszatérítés végleges kifizetésére vonatkozó jogosultság megállapításra kerül, amikor az arra vonatkozó bizonyítékokat benyújtották, hogy a kérdéses termékek:

– közösségi eredetűek,

– kivitelük a Közösségből megtörtént,

– elérték azt a rendeltetési helyet, melyre nézve a differenciált visszatérítést megállapították,

– a termékeket a kiviteli nyilatkozatnak az illető harmadik országban való szabad forgalomba bocsátás vámalakiságainak elvégzésével történő elfogadásának napjától számított 12 hónapon belül importálták a rendeltetési országba.

Ugyanakkor a differenciált visszatérítés véglegesen nyújtott előnyének megtartása csak akkor lehetséges, ha az exportáló nem tanúsított visszaélésszerű gyakorlatnak minősülő magatartást.

A visszaélésszerű magatartás megállapításához egyrészt olyan objektív körülmények fennállása szükséges, melyek következtében a közösségi szabályok formális betartása ellenére sem valósult meg e szabályok célja, másrészt szükséges egy szubjektív elem, a közösségi szabályok alapján előnyszerzésre irányuló szándék fennállása, azáltal hogy mesterséges módon teremtik meg az előny megszerzéséhez szükséges feltételeket.

A nemzeti bíróság feladata e két elem meglétének megállapítása, amit a nemzeti jog szabályainak megfelelően kell bizonyítani úgy, hogy a közösségi jog hatékonysága ne sérüljön.

A tényállás időpontjában csak azon az alapon lehetett egy véglegesen kifizetett visszatérítést jogalap nélkül kifizetettnek tekinteni, ha megállapítást nyert, hogy az exportáló visszaélésszerű magatartást tanúsított.

Harmadik kérdés

Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. december 18-i 2988/95/EK tanácsi rendelet 3. cikkének (1) bekezdése értelmében a szabálytalanságokat folyamatosnak és ismételtnek kell tekinteni, ha a közösségi jog azonos szabályát hasonló módon sértő cselekményként jelennek meg. Továbbá azonos [gazdasági] szereplő számára kell lehetővé tenniük a közösségi jog alkalmazásából fakadó ugyanazon gazdasági előnyből való részesedést. Ebben az összefüggésben sem az a kérdés, hogy ez egy meghatározott időszakban a végrehajtott ügyletek mekkora részét érintette, sem az, hogy a szabálytalanságokat szabályos ügyletekkel váltakozva követték-e el, nem bír jelentőséggel."